
 ENGELSE ATLASSEN

Naast de serie 'Provisional Atlases of the British Isles' worden de meer definitieve uitgaven van verspreidingskaarten op een luxere en zo mogelijk ook meer toegankelijke wijze gepubliceerd. Soms geschiedt dat in de vorm van losse boeken, zoals we al eerder de 'Atlas of the non-marine Mollusca of the British Isles' van Kerney hebben genoemd (maar niet besproken) (cf. Nieuwsbrief Eur. Invert. Survey-Nederl., 2: 10). Soms echter worden de kaarten ook als een aanvulling bij een meer diepgaande bewerking van de diergroep toegevoegd. We noemen van beide soorten publicaties hier enkele voorbeelden.

Vlinders

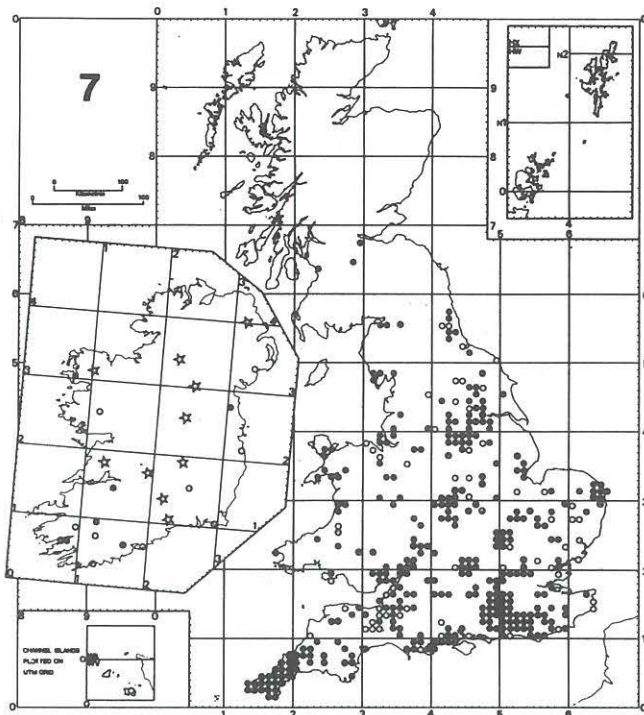
Reeds enige tijd geleden werd het seriewerk 'The moths and butterflies of Great Britain and Ireland', onder redactie van J. Heath en A.M. Emmet opgezet. Tot heden zijn twee delen verschenen, maar binnen afzienbare tijd zullen volgens de uitgever nu enkele andere delen van dit elfdelige werk worden gepubliceerd. In deel 1 (Heath & Emmet 1976) worden enkele groepen 'Microlepidoptera' behandeld (Micropterigidae tot Heliozelidae); de kaarten zijn in dat deel nog volgens het 'county-systeem'. In deel 9 (Heath & Emmet 1979) worden de Sphingidae tot de Noctuidae (p.p.) beschreven en afgebeeld. In dit deel zijn de verspreidingskaarten wel in de vorm van de Engelse 'stippenkaarten' toegevoegd. De kaarten zijn tamelijk volledig, en hetzelfde kan worden gezegd van de kaarten die in de volgende delen zullen verschijnen (reeds voorlopig gepubliceerd door het Biological Records Centre). Overigens moet worden opgemerkt dat de serie opvalt door uitstekende inhoud en verzorging, met o.a. fraaie kleurenplaten. In de tekst wordt per soort een beschrijving van vlinder en rups gegeven, en er zijn veel opgaven van de levenswijze (w.o. vliegtijd en oecologie).

Libellen

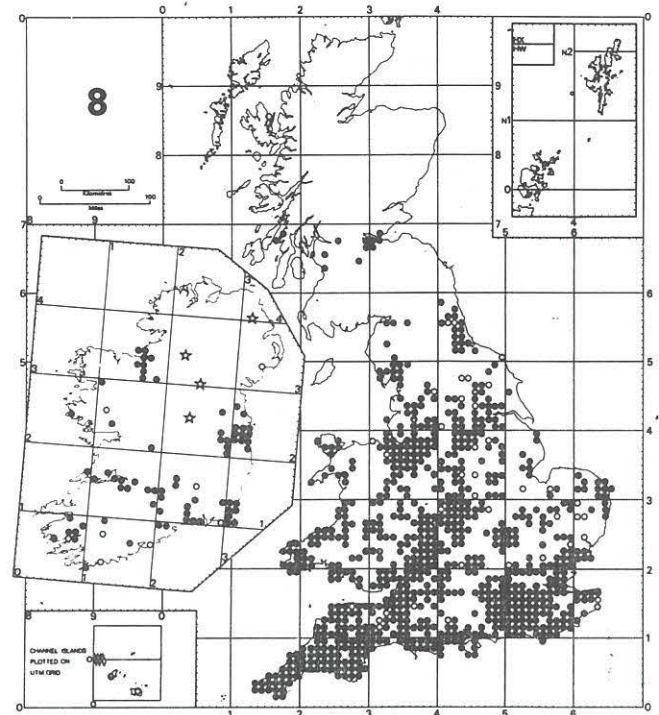
Een tweede belangrijke uitgave is die van 'The dragonflies of Great Britain and Ireland', overigens van dezelfde uitgever Harley Books. Dit boek

beleeft inmiddels zelfs zijn tweede druk; de eerste druk is van 1977. Het omvat een zeer fraaie serie kleurenplaten van de imagines met tamelijk summiere beschrijvingen en gegevens over de biologie. Verder worden van alle soorten die in de 20e eeuw nog in dit gebied zijn waargenomen, verspreidingskaarten gegeven. Tenslotte is ook de bekende tabel voor de laatste larvale stadia (van de hand van Gardner en reeds diverse malen elders gepubliceerd) opgenomen. In de tweede druk (Hammond & Merritt 1983) is de tekst van de hand van Hammond door Merritt herzien en aangevuld, terwijl laatstgenoemde tevens verantwoordelijk is voor de aanzienlijke verbetering van de verspreidingskaarten. In totaal werden niet minder dan 7500 records aan het bestand toegevoegd, en dat is op de kaarten goed zichtbaar (zie de bijgaande figuren van *Coenagrion puella*). Voor enkele soorten werden de kaarten zelfs tot april 1983 bijgewerkt, werkelijk een goede prestatie voor een boek dat deze zomer is verschenen.

Bij het bestuderen van deze zo volledige kaarten valt een aantal verschillen met de Nederlandse libellenfauna pas goed op. In de eerste plaats, en dat was natuurlijk al langer bekend, ontbreken op de Britse eilanden enkele in Nederland min of meer wijd verspreide soorten, zoals de beide *Sympecma*'s, *Lestes virens* en *L. viridis* (de laatste is wel bekend als migrant), *Gomphus pulchellus*, *Aeshna viridis*, *Sympetrum flaveolum* en *S. vulgatum* (beide laatste wel bekend als migrant), *Leucorrhinia pectoralis* en *L. rubicunda* (de lijst is dus niet compleet, ook diverse schaarse Nederlandse soorten ontbreken op de Britse lijst). In de tweede plaats, en natuurlijk ook al langer bekend, komt in Schotland een bij ons ontbrekende vertegenwoordiger van de arctische fauna voor, t.w. *Aeshna caerulea* (Ström), terwijl opmerkelijk genoeg de eveneens arctische soort *Aeshna subarctica* bij ons wel en in Groot-Brittannië niet voorkomt. Wanneer we ons nu, ten derde, richten op de weergegeven verspreidingspatronen, dan zijn mij o.m. de volgende punten opgevallen. De grote hoeveelheid stromend water van meer dan redelijke kwaliteit valt af te lezen uit de verspreidingspatronen van bijv. de *Calopteryx* (eindelijk niet langer *Agrion*!) soorten (ook in Engeland s.s.) en *Libel-*

Coenagrion puella (Hammond 1977)

Coenagrion puella (Hammond & Merritt 1983)

lula depressa, maar vooral aan *Cordulegaster boltonii* en *Orthetrum coerulescens*. De rijkdom aan soorten van de hoogvenen van Schotland valt erg tegen, afgezien natuurlijk van de hierboven al genoemde *Aeshna caerulea*. Soorten die bij ons in veenplassen algemeen zijn, zijn daar blijkbaar schaars of ontbreken geheel, zoals *Ceragrion tenellum* (een mediterrane soort, mogelijk een klimaatskwestie), *Coenagrion hastulatum*, *C. lunulatum*, *C. pulchellum*, *Lestes dryas*, *Leucorrhinia dubia*. Over *C. lunulatum* valt nog op te merken, dat de soort pas zeer onlangs voor het eerst op de Britse eilanden werd vastgesteld (in Ierland), en dat hij in Schotland tot op heden nog onbekend is (dit in tegenstelling tot de opmerking in Geijskes & Van Tol 1983). Ook overigens valt bij sommige soorten de relatieve zeldzaamheid, althans het relatief geringe aantal vindplaatsen, ten opzichte van de Nederlandse situatie op. Zo zijn *Coenagrion pulchellum*, *Aeshna mixta* en *Anax imperator* vrijwel beperkt tot Z. Engeland, en zijn *Somatochlora metallica* en *Orthetrum cancellatum* ook beperkt in hun verspreiding. De nauwkeurige verspreidingskaarten geven dus volop mogelijkheden voor nadere analyse,

en de verschillen over zo korte afstand zijn steeds weer opmerkelijk.

Mollusken en hommels

De atlassen van mollusken en hommels zijn beide als losse boekwerken uitgegeven, in een vergelijkbare uitvoering. Beide hebben helaas nog niet eerder (voldoende) aandacht in de Nieuwsbrief gekregen, hoewel de eerste (Kerney 1976) al zeven en de tweede (Anonymus 1980) al drie jaar geleden zijn verschenen.

De atlas van de land- en zoetwatermollusken is werkelijk zeer volledig, wat o.m. is af te lezen uit de kaarten van *Lymnaea peregra*, een zoetwaterslak, en *Oxychilus alliarius*, een landslak. Ook de kaarten van de 'moeilijke groepen', zoals de erwtenmosseltjes (*Pisidium*-soorten) zijn erg goed gevuld met stippen. De verspreidingskaarten zijn later in vereenvoudigde vorm nog een keer afgedrukt in 'A field guide to the land snails of Britain and North-west Europe' (Kerney & Cameron 1979).

Tenslotte aandacht voor de 'Atlas of the Bumblebees of the British Isles'. Ook deze kaarten (27 stuks) geven een zeer compleet beeld van de verspreiding van de Britse hommels en koekoeks-

hommels (*Bombus* en *Psithyrus*). Het onderzoek voor de samenstelling van deze atlas in 1970 begonnen en heeft zeven jaar geduurd. Bij elke verspreidingskaart staat een korte beschrijving van het verspreidingspatroon. Een voorbeeld: '*Bombus lapidarius* (L.) is widely distributed but varies in abundance; it is often very numerous in chalkland and coastal areas'. Helaas ontbreekt zelfs een zo korte beschrijving in de meeste andere Engelse (en Belgische) uitgaven. Een zeer verzorgd boekje.

Literatuur

- Anonymus, 1980. Atlas of the Bumblebees of the British Isles. *Bombus* and *Psithyrus* (Hymenoptera: Apidae). -- International Bee Association, London: 1-32.
- Geijskes, D.C. & J. van Tol, 1983. De libellen van Nederland (Odonata). -- Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud: 1-368, figs.
- Hammond, C.O., 1977. The dragonflies of Great Britain and Ireland. -- Curwen Books, London: 1-115, figs.
- Hammond, C.O. & R. Merritt, 1983. The dragonflies of Great Britain and Ireland. 2nd edition. -- Harley Books, Colchester: 1-116, figs.
- Heath, J. & A.M. Emmet, 1976. The moths and butterflies of Great Britain and Ireland. Volume 1. -- Harley Books, Colchester: 1-344, figs.
- Heath, J. & A.M. Emmet, 1979. The moths and butterflies of Great Britain and Ireland. Volume 9. -- Harley Books, Colchester: 1-320, figs.
- Kerney, M.P., 1976. Atlas of the non-marine mollusca of the British Isles. -- Institute of Terrestrial Ecology, Cambridge: i-v + 200 maps + index.
- Kerney, M.P. & R.A.D. Cameron, 1979. A field guide to the land snails of Britain and North-west Europe. -- Collins, London: 1-288, figs.

Vervolg van p. 11

De formulieren kunnen het beste met schrijfmachine of Rotringpen worden ingevuld. De bladen worden bij EIS-Nederland in chronologische volgorde in een apart systeem opgeborgen. Een goede mogelijkheid is verder om de beschrijvingen aan rapporten toe te voegen.

Wanneer u nog mogelijkheden voor verbetering ziet, dan willen wij dat graag van u vernemen.

J. van Tol

NIEUWS VAN DE WERKGROEPEN

samenstelling: J. van Tol

Veel nieuwe groepen in bewerking

In het afgelopen half jaar zijn verschillende nieuwe diergroepen in bewerking genomen. De heer M. van Veen (Amsterdam) nam de coördinatie op zich van de vliegengroepen Asilidae (roofvliegen, groepnummer 0043), de Conopidae (blaaskopvliegen, groepnummer 0044) en de Stratiomyidae (wapenvliegen, groepnummer 0045). De rechtvleugelige insecten, dus de sprinkhanen, krekels en kakkerlakken, zullen worden bewerkt door L. Beukeboom (Groningen). De revisie en kartering van de halm-, hout- en bladwespen zal door dr. C. van Achterberg (Leiden) worden begeleid; bij dit onderzoek zullen ook doctoraalstudenten in de biologie worden ingeschakeld. Mw. Y.D. Burggraaf-van Nierop houdt zich in dit verband op het ogenblik bezig met de Cephidae. Tenslotte heeft de heer R. Beenen (Utrecht) een begin gemaakt met de bewerking van de Nederlandse haantjes (Chrysomelidae). Van de meeste hier opgesomde nieuwe onderzoeken wordt hieronder een nadere beschrijving gegeven.

Verbetering in computerverwerking

De laatste maanden is tamelijk intensief gewerkt aan het 'updaten' van de EIS-bestanden. Dit heeft er o.m. toe geleid, dat het totale bestand nu uit zo'n 200.000 basisgegevens bestaat, waarbij de bestanden van MINIZOO, het dagvlinderproject, als ook delen van het bestand van het loopkeverproject nog niet zijn meegerekend. Naar wij hopen kan binnenkort ook het bewerken van bestanden beter worden uitgevoerd. De heer H. Peters is sinds 1 november 1983 voor 18 maanden aan de afdeling Centraal Bureau Nederland van de European Invertebrate Survey van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie toegevoegd. Zij taak bestaat voornamelijk uit het ontwerpen en toepassen van programmatuur voor de analyse van de dynamiek in verspreidingspatronen. Primair zal de aandacht worden gericht op het werk aan de loopkevers (project van H. Turin), maar ook andere groepen worden in het onderzoek betrokken. Naar verwachting kunnen ook de meer routinematige zaken voorlopig beter worden afgehandeld.